

Сумський державний
університет –
провідний вищий
навчальний заклад
України

Згідно з QS World University Rankings 2016/17, Сумський державний університет уперше класифікований як університет з високою дослідницькою продуктивністю та ввійшов до ТОП-701+ університетів світу та ТОП-350 ВНЗ Європи. Означений рейтинг публікується більше 12 років британською компанією QS та входить до когорти найбільш авторитетних рейтингів університетів світу. СумДУ входить до нього з 2014 р. У порівнянні з 2015 р. університет покращив свої позиції за показниками наукової діяльності: кількість цитувань зросла більше ніж на 60 %, наукових праць – більше ніж на 20 %.

Вересень - жовтень 2016 р. * Розповсюджується безкоштовно

№ 9–10 (369–370)

ХВИЛИНА ВАРТИСТЮ 11 РОКІВ

Ще 3 місяці тому стояли ми, не думаючи про прощання, на порозі дитинства... Склали іспити – зачинили назавжди двері до безтурботності, далі – роздоріжжя. Обирали. Обрали.

Близько 2000 абитурантів почали такий бажаний вирок – «зараховано!» – від провідного навчального закладу не лише Сумщини. Чекали його, як манні небесної. Слово стало одним із

«найсолідніших» у житті. Адже тепер неважко зрозуміти й повірити, що саме через СумДУ проляжуть наші стежини в майбутнє.

Інтрига... Аж ось довгоочікувана Посвята в першокурсники. Не передати на папері тих емоцій, що відчували колишні учні. Стати частиною одного з найпрестижніших класичних університетів не лише України – немов у лотерею виграти, зірвати джекпот. Але мені, відверто кажучи, пощастило найбільше. Подарунок долі як результат наполегливих старань упродовж шкільних років – мене удастої честі виголошувати урочисту клятву першокурсника.

Знаєте, це – той випадок, коли 1 хвилина коштує 11 шкільних років. І я вдячна долі за таїй шанс... Здавалося, що й само небо приглядається до дійства на університетській площи...

Ми присягнули, ми пообіцяли! Насамперед гідно нести честь студента СумДУ. Немає, не повинно бути слів на вітер... Уже не малечя, не школярки. Хочу вірити, що кожен із нас виконав всі до єдиного пункти клятви, нам вдастся навіть неможливе, питання лише в бажанні. Усе під силу, доки ми віримо в самих себе, в молодість, в потенційні можливості, в життя!

Каріна ХАЧАТАР'ЯН,
переможниця олімпіад з української мови і літератури та англійської мови, а також Міжнародного мовно-літературного конкурсу ім. Тараса Шевченка.

РЕЗОНАНС

ГАЗЕТА СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Свято посвяти: феєрично, неповторно!

Очільники вже існуючих і новостворених структур СумДУ (зліва направо): декан факультету ТeCET О.Г. Гусак, директор ННІ бізнес-технологій «УАБС» І.І. Д'яконова, директор ННІ права А.М. Куліш, дирек-

тор ННІ фінансів, економіки та менеджменту ім. Балацького Т.А. Васильєва, директор Медично-го інституту В.А. Сміянов, в.о. декана ІФСК О.М. Ведмідь, декан факультету ЕлІТ С.І. Проценко

■ СТАРТАП-ДІЯЛЬНІСТЬ

БИТВА БЕЗ ПЕРЕМОЖЕНИХ

Університет, як відомо, є середовищем амбітних та креативних людей. За світовою статистикою 14 із 15 найуспішніших підприємців навчалися в університетах, одержали диплом або науковий ступінь. Студенти мають більше можливостей експериментувати, бути готовими не лише до усіх хідів, а й невдач на ранній стадії розвитку компанії. Деякі з найбільших потрясінь в індустрії високих технологій здійсненні підприємцями студентського віку. Так, Марк Цукерберг заснував Facebook, навчаючись у Гарварді, а Майкл Делл розробив комп'ютери Dell в кімнаті гуртожитку університету штату Техас в Остіні.

роблялося близько 40 бізнес-ідей, презентовано на зустрічах з експертами 20 проектів, три з яких тепер активно використовуються в СумДУ (3D-друк, окуляри віртуальної реальності, навчальні тренажери із зачлененням доповненої та віртуальної реальності). Спільно з колегами з ХНЕУ виданий навчальний посібник «Студенческие стартапы: организационная поддержка в университете» (доступний у репозитарії СумДУ), також доступні дистанційні курси, розроблені викладачами у рамках проекту TEMPUS SUCSID. Активні учасники заходів стартап-центрі після закінчення СумДУ працюють у власних компаніях, навчаються в аспірантурі, створюють нові проекти.

Активними учасниками стартап-руху в СумДУ та партнерами стартап-центру є факультети підвищення кваліфікації викладачів та ЕлІТ, кафедри прикладного матеріалознавства та технологій конструкційних матеріалів, управління, психології, політології та соціокультурних технологій, економіки та бізнес-адміністрування, маркетингу, журналістики, економічної кібернетики та організаційно-методичний центр технологій електронного навчання.

Найбільш успішно розвиваються стартап-проекти групи 3D-інновацій, що створена на базі студентського проекту **Романа Приходченка** для вивчення сучасних 3D-технологій. Наразі група є активним учасником найбільших заходів, що проводяться в Україні та Європі: iForum – головна IT-конференція Східної Європи в Києві, European Maker Week – європейський тиждень мейкерства, 3D Print Conference Kiev 2016 – найбільша в Україні виставка 3D-технологій, DE:CODED – фестиваль комп’ютерного мистецтва у Львові, «FRESHBIZ» – виставці молодих бізнесменів та нових бізнес-ідей у Сумах. За участі групи у міжнародній виставці «СЛОБОЖАНСЬКИЙ МІСТ-2016» у номінації «START-UP року» перемогу одержав СумДУ.

Під управлінням керівника групи **В'ячеслава Москаленка** ведуться наукові досліди з тематик: інтелектуальна технологія обробки біометричної інформації та механічні частини біонічного протезу, алгоритми детектування об’єктів і визначення їх координат та інші.

Нешодавно в сумських стартапів з’явилася гарна на-

гада спробувати свої сили – Суми впевнено прийняли естафету від 56-ї та 57-ї битв стартапів, що проходили в Києві та Одесі. За ініціативи Навчально-наукового інституту бізнес-технологій «УАБС» у Конгрес-центрі СумДУ пройшла перша на Сумщині «Битва Стартапів», що стала чудовою можливістю для молодих підприємців і тих, хто мріє розпочати власну справу, оцінити готовність свого проекту та його інвестиційну привабливість, а також знайти інвестора.

Організатори заходу – Українська асоціація венчурного та приватного капіталу, інвестиційна платформа Startup Network, кафедра економічної кібернетики ННІ БТ «УАБС» СумДУ. Його партнери – Стартап-центр СумДУ «New Generation», Бізнес-школа СумДУ «Youth&Business», Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту ім. О. Балацького.

Проходила «Битва Стартапів» у два етапи. На першому – представники Української асоціації венчурного та приватного капіталів, інвестиційної платформи Startup.Network розповіли про останні події та новини у світі інвестицій, дали поради молодим колегам, поділилися рецептом досягнення успіху. На другому етапі відбулася власне презентація проектів – 6 відібраних команд представили свої бізнес-ідеї на розсуд експертного журі. До речі, 5 із них представляли наші викладачі та студенти. Зокрема **Станіслав Марченко** (каф. ПМіТКМ) – човен-багажник легкового авто, **Дмитро Самохвалов** (група Unity Організаційно-методичний центр технологій електронного навчання) GRAFiT – проект подання реклами у вигляді доповненої та віртуальної реальності; **Юрій Атаман** (Медичний інститут) та **Віра Шендрик** (каф комп’ютерних наук, секція ІТП) – програмний продукт «Фармакологічний довідник «PharmGuide», розроблений у рамках діяльності групи Веб-орієнтованих інформаційних систем, із метою швидкого доступу сімейними лікарями (та іншими зацікавленими особами) до основної інформації про лікарські засоби. Програма працює в автономному режимі (без доступу до Інтернету) на операційній системі Андроїд, на неї зареєстроване авторське свідоцтво, майнові права належать СумДУ;

Роман Приходченко та Дарина Даценко (група 3D-інновацій ЦКТ, студенти skyline», **Руслан Юмагулов** – директор мережі рекламних агенцій «Врекламе», спікер Бізнес-школи СумДУ «Youth&Business», організатор першого бізнес-інкубатора в м. Суми «ІКРА», **Богдан Ковалев** – заступник завідувача кафедри економіки та бізнес-адміністрування СумДУ, організатор Бізнес-школи СумДУ «Youth&Business».

За результатами голосування експертів найбільшу кількість балів набрав проект «Фармакологічний довідник «PharmGuide». Переможцем за результатами онлайн-голосування гостей став «Центр адитивних технологій». Команди переможців візьмуть участь у Великому осінньому фіналі Битви Стартапів, що відбудеться в Києві саме у числах виходу «Резонансу».

Після закінчення заходу можна зауважити, що для поширення розвитку бізнес-проектів у СумДУ доцільно ініціювати: створення стартапів за напрямами інститутів, факультетів, наукових лабораторій; зачленення викладачами елементів стартап-проектування під час виконання практичних завдань у навчальний процес; проведення університетського конкурсу стартап-ідей та проектів за підтримки партнерських асоціацій, що дозволить розкрити нові інвестиційні можливості для молоді, реалізувати підприємницькі ідеї.

Андрій ПІВЕНЬ, начальник Центру комп’ютерних технологій СумДУ, завідувач лабораторії мультимедійних технологій, координатор стартап-центру «New Generation». На фото: фрагменти «Битви»

СТРУКТУРНІ ЗМІНИ

ГОЛОВНА МЕТА – СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМ

Як відомо, цьогоріч після здійснення у травні реорганізації з'явилися три нові структурні підрозділи СумДУ – Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту ім. Балацького, ННІ бізнес-технологій «УАБС» та ННІ права. «Резонанс» починає ознайомлювати читачів із новоствореними структурами, їх съогоденням та планами на майбутнє. Наш кореспондент поставив декілька запитань заслуженому юристу України, доктору юридичних наук, професору Анатолію Миколайовичу Кулішу, який нещодавно обраний вченуою радио СумДУ на посаду директора Навчально-наукового інституту права. У СумДУ працює з 2005 року, а після заснування у вересні 2010 року юридичного факультету став його деканом.

– Анатолію Миколайовичу, можете зробити екскурс в історію юридичного факультету СумДУ від моменту його створення?

– Він з'явився не на порожньому місці. Ще в 1997 р. у структурі кафедри політології створена секція правознавства і здійснений перший набір на юридичну спеціальність (молодший спеціаліст). Не можу не згадати наших першопрохідців – В. Тертишника (очолив секцію), А. Єщенка, В. Грінченка, Ю. Сінченка, О. Кононенка, які зробили перші кроки в започаткуванні вищої юридичної освіти в нашому університеті.

Підготовку бакалаврів за спеціальністю «Правознавство» з ліцензованим обсягом 50 осіб почала в 2005 р. кафедра права. На момент створення факультету на ньому працювало 28 виклада-

чів (лише третина – з науковими ступенями та вченими званнями), а на початок травня 2016 р. – 32, але із вченими званнями та науковими ступенями – вже 84 відсотки.

За шість років існування факультету, упродовж яких я його очолював, відкриті аспірантура й докторантура, захищено 7 докторських і 25 кандидатських дисертацій. Напередодні створення ННІ права на юридичному факультеті СумДУ здійснювалася підготовка студентів за освітніми ступенями бакалавр, магістр та спеціаліст за освітніми програмами «Правознавство», «Інтелектуальна власність» та «Правоохоронна безпека». Загальний ліцензований обсяг прийому на перший курс та старші курси за денною формою становив 240 осіб, а заочно – 160. За п'ять років контингент студентів за денною формою навчання збільшився з 197 до 445 осіб.

– А як справи із науковою складовою навчального процесу?

– Факти свідчать, що непогано. У 2010 р. наші студенти вперше взяли участь у всеукраїнських конкурсах наукових робіт і олімпіадах. З того часу кількість

заянтих студентами-юристами призових місць постійно збільшувалася. Минулого року вони взяли участь у конкурсах науково-дослідних робіт уже за 6 напрямами й вибороли 14 призових місць, а в 2016-му здобули 12 призових місць (із яких 2 перших) у конкурсах НДР і три у Всеукраїнських предметних олімпіадах, в черговий раз зробивши вагомий внесок у загальну перемогу студентів нашого університету. Багато в чому такі результати є наслідком тісної співпраці викладачів та студентів, яка стала наслідком політики студентоцентризму на юридичному факультеті. Після створення інституту права цей напрям залишиться незмінним.

– Ви згадали про успішну наукову діяльність студентів, за логікою успішної повинна бути наукова діяльність і викладацького складу факультету?

– Безумовно! Ось такий приклад. Три роки тому вперше надрукована стаття, що реферується базою Скопус, а сьогодні таких публікацій уже більше 20. А взагалі за період з 2010 р. опубліковано 10 монографій, підготовлено 25 підручників та навчальних посібників, розроблено 112 методичних вказівок. Щорічно кожен наш викладач публікував більше двох статей у фахових виданнях. На факультеті виходили фахові видання «Сумська старовина», «Сумський історико-архівний журнал» та «Правові горизонти». Працюють щорічні традиційні Міжнародна та Всеукраїнська конференції. Підтримуємо ділові зв'язки із колегами близького та далекого зарубіжжя. Встановлено контакт щодо академічної мобільності з навчальними закладами Польщі, Фінляндії, Італії, Туреччини, Словаччини, Великої Британії, Білорусі. Цьогоріч студенти другого та третього курсів за програмою академічної мобільності шість місяців навчалися в

Італійському університеті міста Фоджа.

– Одним із головних показників ефективної діяльності факультетів та кафедр є їх місце у рейтингу інститутів та факультетів СумДУ за показниками діяльності у попередньому році...

– І тут є зрушенння на краще. Якщо в 2014 р. у нас було одне призове місце, то в 2015-му – вже 5 призових місць за 8 індикаторами. Кафедра адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки минулоріч посіла перше місце серед випускових кафедр університету. Покращили свої показники і відзначені в підсумковому наказі за рейтингами і кафедри судочинства та міжнародного права, а також теорії та історії держави і права.

– Зрозуміло, що після об'єднання минуло ще досить мало часу, і все ж таки, що вже зроблено?

– Проведена реорганізація кафедр. До складу інституту входить тепер п'ять, працює 48 викладачів, більше 90 відсотків із науковими ступенями та вченими званнями. Сформована вчена рада інституту, головою якої обраний В. В. Сухонос, створено центр «Антикор», що займається проблемами запобігання корупції та кіберзлочинності, шляхом проведення прозорих виборів сформовані органи студентського самоврядування інституту. Наші молоді вчені влітку перемогли в конкурсі на виконання двох держбюджетних науково-дослідних проектів, один – за юридичною тематикою, а другий – спільно з факультетом ІФСК. Кожен із проектів на суму 600 тисяч гривень.

Провели об'єднаний набір студентів на перший (зараховано на 10 відсотків більше, ніж минуло-річ) та старші (більше на 5 відсот-

ків) курси. Серед старшокурсників – понад 20 відсотків випускники інших навчальних закладів. Загальний контингент студентів інституту порівняно із сумарним контингентом колишніх факультетів збільшився на 8 відсотків.

– Які переваги надало об'єднання юридичних факультетів СумДУ та УАБС в ННІ права?

Насамперед це дозволило значно посилити професорсько-викладацький склад (працюють 12 докторів та 41 кандидат наук, що становить більше 90 відсотків складу інституту); одержати найбільшу в області ліцензію на підготовку юристів; до викладання навчальних дисциплін долучати професіоналів практиків: суддів, арбітражних керуючих, адвокатів, нотаріусів, працівників правоохоронних органів та ін.; створити більш комфортні умови для навчання студентів за рахунок розширення та покращання аудиторного фонду; істотно покращити умови проживання студентів у гуртожитках, що мають європейський рівень. І це далеко не повний перелік переваг від об'єднання двох провідних юридичних факультетів Сумщини

– А як щодо планів на майбутнє?

– Вони чітко відображені в концепції розвитку нашого інституту. Зокрема планується завершити роботу з відкриттям спеціальності «Міжнародне право» та створити ще дві випускові кафедри; провести підготовчу роботу з відкриттям спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій за юридичними спеціальностями: збільшити кількість публікацій у виданнях, що індексуються високорейтинговими науковометричними базами даних; підготувати пакет документів для одержання права на проведення всеукраїнської олімпіади та конкурсу студентських наукових робіт із «Правознавством» на базі СумДУ; розпочати випуск юридичного наукового журналу англійською та українською мовами тощо. А головне, як я вже зазначав, продовжити студентоцентристську політику. Інститут створений для студентів і в ньому головна особа – студент.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

НАСТРОЇ СУСПІЛЬНІ ТА ОСОБИСТІ

Почуття безпеки – це той емоційний стан, коли ти переживаєш та піклуєшся про мінімальну кількість речей та обставин, що впливають на твоє життя.

Почуття небезпеки змушує розиратися навколо її думати про те, що раніше тебе мало хвилювало – чи є наша економіка стабільною, чому ростуть тарифи на комунальні послуги, як зробити свою оселю більш енергоефективно, що означає для міста «жовтій» рівень терористичної загрози тощо. Звісно, такі переживання впливають на наш настрій, стосунки з близькими та плани на майбутнє. Найбільша проблема полягає в тому, що питань більше, ніж відповідей. Так де ж їх шукати?

З метою інформування населення та підвищення почуття безпеки в жителів створено Центр досліджень регіональної безпеки СумДУ. З початку нового навчального року експертами Центру проведено ряд заходів, спрямованих на розяснення суперечливих політичних, економічних, воєнних питань, що викликають найбільше занепокоєння. Серед заходів – експертне обговорення теми «Актуальні загрози безпеки для жителів Сумської області» на базі Сумського прес-клубу, презентація соціологічного дослідження «Вивчення громадської думки населення Сумської області з ситуації щодо актуальних викликів безпеки», засідання гуртка студентів, аспірантів та викладачів університету «Політичний дискусійний клуб», виступи експертів Центру в друкованих медіа, на радіо та телебаченні.

Результатом заходів стали висновки щодо актуальних питань безпеки, донесені до громадськості та представників влади. Експерти центру зазначають, що старше покоління почуває себе в небезпеці сильніше за молодь. Не дивно, адже підростаюче покоління має більше можливостей для саморозвитку та реалізації свого потенціалу, тож і почуває себе впевніше. Люди середнього віку теж відчувають не-

абияку загрозу, адже мають підтримувати свою сім'ю і піклуватися про її добробут, чого не треба робити молодим людям, які ще не обзавелися сімейними турботами.

Люди із сільських місцевостей, на відміну від містян, почувають себе більш небезпечно, бо не мають, де реалізувати себе. Також вони мають вужче окреслення ситуації в країні. Інформація, що подається на телебаченні чи по радіо, часто викривлена, а її перевіркою займаються рідко.

здоровий, а якщо ні – то людина пригнічена, або впадає в паніку. Зокрема, більшість населення хвилюється через війну і її неоднозначне завершення.

Інформаційна атака та пропаганда з боку сусідньої РФ впливає на сприйняття багатьма людьми тієї інформації, що подається у мас-медіа. Сказати, що відсутність будь-якої інформації, або ж її недостатня кількість із конкретного питання, наприклад, щодо місця НАТО у вирішенні воєнних питань України, впливає на думки населення. Коли люди недостатньо пінформовані з важливого питання, яке наче у всіх на слуху, то вони починають хвилюватися й відчувають загрозу.

Питання екологічної кризи найменше хвилює населення, що не є гарним показником. Адже на відновлення природи йдуть десятки і сотні років, а її занепад сьогодні означає кризу в природному середовищі завтра. На жаль, в цьому Україна далека від європейських пріоритетів, які майже в першу чергу направлені на вирішення проблем екології.

Юрій Петрушенко, експерт Центру з економічної безпеки, завідувач кафедри міжнародної економіки Інституту бізнес-технологій «УАБС»: «Майже з впевненістю можна сказати, що кожна друга сім'я бойтися як військового вторгнення, так і економічної кризи. У складний період для людини економічні страхи будуть переважати над іншими, адже інстинкт виживання закладений у кожному створенні. Сьогодні більшість українців ставлять собі короткострокові цілі. Цінності виживання превалюють над цінностями розвитку».

Керівник Центру досліджень регіональної безпеки **Микола Назаров** зазначає, що відчуття небезпеки в жителів Сумської області і всієї України спричиняється не лише зовнішніми факторами, а й насамперед внутрішнім налаштуванням. Щоб відчувати себе більш захищено, варто займатися саморозвитком, перевіряти споживану інформацію з будь-якого джерела – чи то медіа, чи то соціальні мережі, і цікавитися не лише настроями суспільними, а й особистими.

Тетяна ІВАНИЦЬКА,
ЖТ-31

Перший проректор **В.Д. КАРПУША** розпочав доповідь темою формування контингенту студентів за денною формою навчання. Зокрема повідомив, що вперше розподіл місця державного замовлення під час вступу на базі ЗОШ відбувався за результатами загальнодержавного конкурсу на спеціальність із урахуванням пріоритетності заяв та конкурсних показників абитурієнтів («місце йде за сильним абитурієнтом»). За таких обставин місця державного замовлення одержували ті ВНЗ, до яких подали заяви абитурієнти з високими результатами ЗНО та визначили їх як найбільш бажані.

За означених умов переваги мають регіони, у яких випускники шкіл демонструють високі результати ЗНО (оскільки більшість абитурієнтів є випускниками шкіл відповідного регіону). Аналіз засвідчив, що Сумська область показала низькі результати з окремих предметів (математика, фізика, біологія, хімія, англійська мова). Для прикладу, ЗНО з фізики у м. Київ: не склали 2,96% людей, тоді як у Сумах – 23, 9 %. Крім того, відбулось різке, більш ніж удвічі, зменшення кількості учасників ЗНО з фізики. Існували й інші причини, що так чи інакше негативно впливали на процес вступної кампанії. Враховуючи такі обставини, цьогорічні результати прийому студентів за денною формою навчання до нашого університету можна вважати достатньо задовільними (рис. 1).

ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ

Рис. 1

У цілому зменшення прийому за денною формою становило 1,9 %, попри те, що кількість абитурієнтів, які склали ЗНО з української мови та літератури, цьогоріч скоротилася на 9,4 %. Причому прийом студентів на умовах повної оплати зрос на 10 %.

По структурних підрозділах серед факультетів на ЕлІТ та ІФСК прийом студентів збільшився на 4 і 24% відповідно, тоді як ТесЕт істотно зменшив прийом. Причому «запас» абитурієнтів на ТесЕт був, однак сумські абитурієнти програли бюджетні місця абитурієнтам з інших регіонів (рис. 2).

ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ

Рис. 2

Успішним став прийом на перший курс до Інституту права. А кількість першокурсників інституту ФЕМ ім. Олега Балашукового збільшилася на 68% (!). Дещо меншим є прийом на перший курс MI СумДУ. На жаль, істотно зменшився прийом на перший курс за денною формою навчання й до ННІ БТ (на 37%). Попереду – аналіз причин, тенденцій, нових викликів щодо формування контингенту студентів на перший курс після школи.

Серед інших позитивних новин – на 60%

ПІДСУМКИ, ВИСНОВКИ, на традиційній нараді перед початком нового року

вдалося збільшити прийом після технікумів (коледжів) з 229 до 367 осіб. Прийом до магістратури та за ОКР «спеціаліст» збільшено на 19% (з 836 до 996 осіб). Уперше відбуває набір студентів за спеціальностями «Кібербезпека», «Психологія», «Менеджмент соціокультурної діяльності».

У цілому, враховуючи всі чинники, що впливають на контингент студентів, переход на дво-річну магістратуру, приріст студентів денної форми навчання зрос у ННІ ФЕМ на 28%, ННІ Права – на 4%, MI – на 2%. Також відбулося збільшення студентів на ЕлІТ та ІФСК на 17%, а на ТесЕт на 14%, тоді як зменшення спостерігалось у ННІ БТ, КІ та ШІ (рис. 3).

ФОРМУВАННЯ КОНТИНГЕНТУ СТУДЕНТІВ

Рис. 3

З урахуванням усього сказаного, на 7% відбулося збільшення студентів денної форми навчання. На жаль, технікуми та коледжі (крім Машинобудівного) не виконали державовлення.

Другу частину доповіді перший проректор присвятив питанням освітньої діяльності СумДУ. Зокрема вперше у 2015–2016 навчальному році проліцензовани за ступенем бакалавра спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності», «Психологія». А за ступенем магістра – «Медицина», «Стоматологія», «Біомедична інженерія». Окрім того, отримані нові ліцензії за усіма спеціальностями реорганізованою УАБС НБУ.

Результати вступної кампанії свідчать про необхідність збільшення ліцензійних обсягів на такі спеціальності бакалаврату, як «Комп’ютерні науки та інформаційні технології» «Фізична культура та спорт», «Психологія», «Соціальна робота». І на такі спеціальності магістратури, як «Право», «Електроенергетика та електромеханіка».

Імідж університету залежить від багатьох чинників, одним із найважливіших є якість надання освітніх послуг. У минулому навчальному році вчену радою університету затверджено «Систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти». Вона передбачає моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм, а також оцінювання стану організації освітнього процесу здобувачами вищої освіти (опитування студентів).

Ураховуючи результати прийому, найближчим часом необхідно провести корегування навчальних планів для груп студентів 1-го курсу з різними спеціальностями (ННІ ФЕМ, факультети ЕлІТ та ТесЕт), перерахунок штату кафедр з урахуванням результатів вступної кампанії 2016 р.

Очевидно, що за результатами прийому окремі кафедри отримають більший порівняно з попереднім штат НПП, інші – менший. Контингент студентів – один із головних чинників, які визначають штат.

Проректор із науково-педагогічної роботи **О. В. БРІЖАТИЙ** продовжив тему допо-

від першого проректора – формування контингенту студентів, але заочно-дистанційної форми навчання. Зокрема зазначив, що цьогоріч прийом бакалаврів деякою мірою кра-

щий, ніж у минулому році (рис. 1), кількість їх стане ще більшою за рахунок прийому на

Прийом бакалаврів на 1-й курс заочно-дистанційної форми навчання

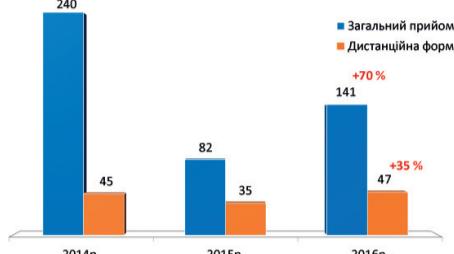

Рис. 1

2-й і 3-й курси (подано понад 450 заяв). Крім того, започаткований проект паралельної заочної освіти теж повинен позитивно вплинути на кількісні показники заочної форми навчання.

Позитивну динаміку має і «літній» прийом заочників до магістратури. На 70 % збільшилася контингент магістрів, але разом із цим зменшився прийом на спеціалітет (рис. 2). Від-

Прийом до магістратури та спеціалітету

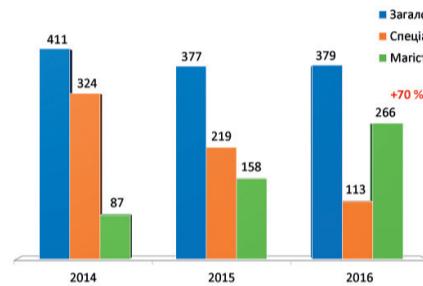

Рис. 2

так актуальним залишається завдання щодо збереження випускників бакалаврату під час вступу їх до магістратури, а також профорієнтаційна робота, спрямована на прийом осіб, які закінчили інші вищі. Тож виникає проблема пошуку нових, більш ефективних підходів до технологій формування контингенту осіб.

Доповідач повідомив, що завдяки сумісній роботі ЦЗДВН (центру заочно-дистанційного і вечірнього навчання та деканатів на 12 % збільшилася кількість центрів представництва університету в різних областях, які тепер функціонують у різних регіонах України, майже в 40 населених пунктах і розміщені здебільшого на базах технікумів, коледжів та училищ, що дає змогу не лише приймати їх випускників до СумДУ, а й використовувати їх базу для профорієнтаційної роботи. Поки що контингент осіб, які навчаються за заочною формою, знижується, осікльки випуск студентів набагато більший, ніж прийом. Але сподіваємося, що територіальні центри дистанційних комунікацій (ТЦДК) спрацюють у новому навчальному році більш ефективно й ситуація покращиться.

Контингент студентів-іноземців, які навчаються за дистанційною формою, становить 5%. Тобто є над чим працювати й проводити профорієнтацію не лише в центрах, де вже є наші представництва, а й відкривати нові.

Істотною проблемою, на переконання проектора, є меню освітніх програм СумДУ в регіонах України. Тому закликав колег-керівників навчальних підрозділів подивитись уважніше, чи для всіх кафедр є робота поза межами базового вишу. Терміново потрібно включитися в роботу з дистанційними курсами, зокрема з англомовними, та започаткувати дистанційні курси для підготовки магістрів, а ще – ліцензувати спеціальності, які прогнозовано користуватимуться попитом на ринку праці

Доповідач нагадав, що минулого року запроваджений профорієнтаційний проект «Екзаменаріум» з масових відкритих онлайн-курсів. За 5 напрямами навчання до нього долучилося більше тисячі слухачів майже з усіх регіонів України. При цьому звернув увагу колег на демографічні показники учасників проекту, категорія яких цілком може й повинна стати потенційними студентами-дистанційниками. Звідси завдання – забезпечити якість викладання програм навчальних курсів та розширити діапазон напрямів навчання означеного проекту.

Крім того, проректор назвав такі завдання для кафедр, як упровадження деяких нових україномовних дистанційних курсів, проведення системної роботи щодо запровадження програм паралельного навчання за спеціальностями «Філологія», «Економіка», «Журналістика», «Фінанси», «Банківська справа та страхування», «Комп’ютерні науки та інформаційні технології», а також посилення індивідуальної роботи з контингентом студентів бакалаврату до вступу в магістратуру, доопрацювання наявних програм дистанційних курсів та інтенсифікація роботи над англомовними проектами з «Менеджментом організацій» та «Інформатики».

Зупинився О. В. Бріжатий і на темі підвищення кваліфікації, системаю якої в університеті він опікується. На його думку, і там є досить істотні напрацювання та реалізовуються нові підходи до такого виду освітньої діяльності (рис. 3). Наразі пропонуються про-

Підвищення кваліфікації викладачів за програмою «Дворічний інтенсивний курс з англійською мовою» (осіб)

Рис. 3

грами підвищення кваліфікації з електронних засобів та дистанційних технологій навчання, з інноваційної педагогічної діяльності та інші. При цьому зазначив, що програми підвищення кваліфікації нашого університету досить популярні для представників різних регіонів України. Замовниками є й загальноосвітні школи, і вищі навчальні заклади різних рівнів акредитації з таких міст, як Київ, Одеса, Полтава, Житомир, Запоріжжя, Лівічанськ тощо. Крім того, СумДУ пропонує короткотермінові програми підвищення кваліфікації: це і стажування за профілем випускових кафедр, і курси різної специфіки (на приклад, керуючий житлового будинку, основи малого підприємництва, арбітражний керуючий, метрологія, стандартизація та сертифікація тощо).

Розповів проректор і про те, що викладачі СумДУ проходять стажування в університетах США, Канади, Китаю та університетах Європи – Лондонському (Великобританія), М

ПЕРСПЕКТИВИ

доповідали представники ректорату

викладачів у зарубіжних стажуваннях, обмінах, конференціях; запропонувати нові проекти вивчення іноземної мови з метою реалізації викладання курсів для студентів-іноземців; запроваджувати нові підходи до організації навчального процесу з підвищенню кваліфікації викладачів; активізувати діяльність кафедр щодо надання додаткових освітніх послуг з підвищенню кваліфікації; залучати зарубіжних партнерів до стажування та інших форм підвищенню кваліфікації в СумДУ.

Проректор із науково-педагогічної роботи, міжнародної діяльності та технічного забезпечення **В.О. ЛЮБЧАК** свою доповідь

присвятив темі розбудови СумДУ як дослідницького університету європейського типу. Зокрема завданням на 2016–2017 н. р. є покращання позицій СумДУ за умов зростаючої конкуренції. Серед головних із них – надання якісних освітніх послуг, удосконалення на всіх структурних рівнях системи забезпечення та контролю якості вищої освіти. Для викладачів – це використання сучасних педагогічних технологій і навчально-методичних матеріалів, залучення студентів до творчої роботи задля формування у них відповідних наукових компетенцій, а не механічна передача знань. Неабияк сприяють цьому проекти Темпус, діючі гранти Еразмус+ і новий освітній проект Еразмус+ щодо створення умов для реалізації та забезпечення якості міжнародних спільних навчальних програм (рис. 1).

Рис. 1

Доповідач зазначив, що студент повинен бути в центрі уваги діяльності всіх університетських рівнів і що він сьогодні вже не такий як учора, «живе» в інтернет-просторі, більш практичний і технологічний, здатний до об'єктивного оцінювання викладання навчальних курсів.

Підготовка інноваційних кадрів нової генерації, на переконання проректора, можлива лише завдяки інтеграції навчального процесу і науки, трансдисциплінарним дослідженням, створенням креативних лабораторій. В університеті вже успішно працюють Стартап-центр та Коворкінг-центр, створено можливості для розвитку стартапів за різними напрямами (соціальні, медичні, інженерні, аграрні, економічні).

Неформальна освіта з принципово іншими підходами до навчального процесу надзвичайно стрімко наступає на освіту формальної. Зокрема дистанційна її форма стала вже буденністю, усе більше в СумДУ впроваджується якісних атестованих курсів, але такими, на жаль, поки що забезпечено не всі заявлениі напрями підготовки, хоча існує система мотивації за розроблення означеніх курсів.

Університет функціонує у глобальному конкурентному середовищі. Відтак щоб вижити, потрібно навчитися швидко змінюватися, що й намагаємося постійно робити. Так, СумДУ першим в Україні започаткував відкріті освітні ресурси та поєднав новації з формальною освітою: OCW (понад 100 колекцій навчаль-

них матеріалів); Екзаменаріум; застосування технології віртуальної та доповненої реальності. Розпочато проект розроблення масових відкритих он-лайн курсів.

Доповідач підкреслив, що якість людського капіталу забезпечує європейське обличчя університету, а високий рівень науково-педагогічних працівників можливий передусім завдяки вивчення світового досвіду, сертифікації за міжнародними стандартами, залученню іноземних професорів, провідних фахівців галузі тощо. Європейський показник залучення на постійні основи іноземних професорів, фахівців терміном не менше 3 місяців – від 2 до 25 %, у СумДУ поки що – 0,1 %. Щодо залучення іноземних студентів та аспірантів (за програмами обміну), то світовий показник від 2 %, а в СумДУ – 0,16 % відносно до загального контингенту. Е над чим працювати кафедрам (рис. 2).

Рис. 2

Надважливими є інтернаціоналізація та продуктивна співпраця зі світовими науковими та освітянськими центрами. Потенціал, стверджує В. О. Любчак, маємо, можливості забезпечено – справа їх використовувати та розвивати. На сьогодні існує 220 угод із науково-освітніми організаціями із 40 країн світу; щорік одержуємо близько 150 грантів із залученням ресурсів більше 70 організацій та фондів. Але виконуємо лише 38 наукових та освітніх грантів – на 70 кафедр комплексу. Завдання – працювати як середньо-статистична європейська кафедра, що виконує одночасно декілька національних та міжнародних проектів різного рівня й через них розбудовує власний потенціал.

На сьогодні залучено 35 програм академічної мобільності, сформовано сприятливе середовище для розвитку академічного обміну, відпрацьовано механізми трансферу кредитів, що необхідно використовувати всім кафедрам. Світовий показник від 5 до 20 % направлення студентів та аспірантів на навчання та стажування за кордон, а в СумДУ – близько 2 %. Звідси завдання – значно посилити роботу заступникам із міжнародної діяльності директорів/деканів та відповідальним на кафедрах: готовувати міжкафедральні грантові заявки, затвердити програми академічної мобільності як складову навчального процесу з перевагою на технології «включенного семестру», «паралельного навчання» та «подвійного диплома».

Зусиллями фахівців СумДУ створено одну з найкращих серед вишив України телекомуникаційну систему, розроблено унікальний комплекс програмно-технічних ресурсів навчального призначення: 4 300 КРМ, 76 серверів (120 віртуальних), 96 класів, 150 мультимедійних аудиторій, 300 wi-fi точок із покриттям корпусів від 50 до 100 %, доступ до ліцензійного ПЗ та он-лайн платформ. Лише за проектами ТЕМПУС у 2016 р. залучено комп'ютерного та технічного обладнання на суму близько 770 000 тис. грн.

Досягненням СумДУ, зазначив доповідач, можна вважати ефективний інформаційний менеджмент: сервіс-орієнтовані підходи з відповідним IT-забезпеченням (розвиток «АСУ» – забезпечення індивідуальних траєкторій навчання, особисті кабінети студента, викладача, система шаблонів як перший етап автоматизації документообігу, інформаційні сервіси тощо). Передбачається надати більше повноважень та самостійності кафедрам, але більше її відповідальності!

Ознакою сучасного університету є політика відкритого доступу. І це притаманно СумДУ: наш репозитарій СумДУ кращий в Україні, нормативна база – сотні документів у відкритому доступі, потужна веб-система (більше 200 сайтів). За останній рік – 30 нових або істотно модернізованих веб-сайтів, оновлено багатомовний міжнародний веб-

сайт СумДУ та веб-сайт для міжнародних студентів, Створено сучасний 3D-тур кампусом СумДУ. Отже, завдання кожного з університетів – якісне наповнення веб-ресурсів, зокрема й іншими мовами (англійською, німецькою, китайською тощо) та підготовка інших інформаційно-рекламних матеріалів відповідно до європейських пріоритетів, а також розміщення посилань на сайтах партнерів, матеріалів СумДУ в електронних ЗМІ, «маркетинг» свого підрозділу у спеціалізованих каталогах, Wikipedia, соціальних мережах.

Доповідач нагадав, що рейтингові показники є інтегральною оцінкою якості вищої освіти, а вони в СумДУ цілком пристойні, цього року університет уперше занесений до бази даних рейтингу Times Higher Education та ввійшов до трійки кращих в Україні у Webometrics, зберігає місце серед 5 % кращих ВНЗ світу та топ-4 в Україні в рейтингу QS. Але це не привід «спочивати на лаврах». Кафедрам потрібно використовувати потенціал випускників, академічних експертів та роботодавців у експертних опитуваннях, брати участь у рейтингах за спеціальностями, що стають усе більш важливими, підтримувати бренд, престиж, репутацію. Завдання означеної, справа за їх виконанням. Успіх!

Проректор з наукової роботи **A.M. ЧОРНОУС** доповів про стан роботи з держбюджетної тематики, яка виконується

на 24 кафедрах усіх факультетів базового вишу та інститутів Медичного, Права та ФЕМ. Порівняно з минулим роком кількість робіт збільшилася з 24 до 35, а обсяг виріс у 1,6 раза (рис. 1). МОН уперше проведено кон-

Обсяги держбюджетних НДР (млн. грн.)

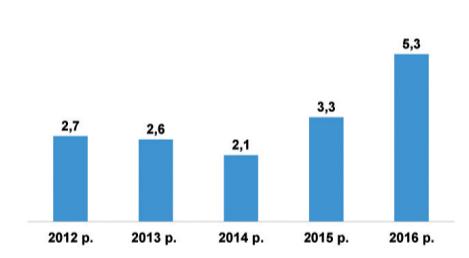

Рис. 1

курс держбюджетних НДР для молодих вчених. Від університету на конкурс направили 12 проектів, із яких 8 стали його переможцями, що додало до обсягу загального фонду 1,2 млн грн. СумДУ одержав найбільшу кількість проектів серед усіх ВНЗ України. Завершено проведення першого етапу конкурсу проектів держбюджетних НДР, виконання яких розпочнеться з 2017 року.

Доповідач акцентував, що оцінювання проектів експертами від міністерства здійснюється за показниками, пов'язаними із:

- актуальністю тематики для світової науки та її практичною цінністю для діяльності держави, зокрема її оборонно-збройності;
- рівнем наукових публікацій і цитування авторів проектів та їх індексами Гірша;
- досвідом та можливістю впровадження результатів дослідження через виконання господарчих договорів і міжнародних і державних грантів.

Тобто автори проекту, щоб отримати його фінансування, повинні мати публікації у виданнях, які індексуються БД Scopus i Web of Science Core Collection, а також досвід вступній кампанії до аспірантури, обсяг держзамовлення порівняно з минулим роком знишився на 9 %, що пов'язано з рішенням уряду про зменшення держзамовлення до аспірантури на 17,2 % порівняно з минулим роком. Загалом на вступ до аспірантури подано 120 заяв. Проректор закликав кафедри провести відповідну профорієнтаційну роботу, щоб поповнити контингент аспірантів у перший (жовтень – листопад) і другий (лютий – березень 2017 р.) додаткові прийоми. А також вказав на низку положень СумДУ, що стимулюють підготовку кадрів, та проінформував, що навчальний процес аспірантів здійснюватиметься за новими навчальними планами.

Доповідач нагадав, що в університеті функціонує Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених, яке опікується комплексом основних питань, що пов'язані із залученням студентів до наукової діяльності, зокрема для формування контингенту вступників до аспірантури. При цьому повідомив, що наші студенти у 2016 році здобули 88 призових місць у всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, підякував за відмінний (укорінені вітчизняних ВНЗ!) результат і сказав, що отримавши преміальний наказ.

Завершуючи доповідь, А. М. Чорноус звернув увагу присутніх, що в минулому навчальному році Товариством розроблене положення про діяльність студентських творчих об'єднань, зокрема гуртків, у якому передбачені механізми стимулювання викладачів та структурних підрозділів щодо організації наукових гуртків, лабораторій тощо. Тож закликав науково-педагогічних працівників до співпраці з Товариством, а також залучати до наукової роботи студентів молодших курсів, які під час навчання в школі проявили здібності до творчої діяльності наукового спрямування.

понад 12 млн грн, що перевищує показник минулого року за аналогічний період у 1,4 раза. Найбільші обсяги тематик мають факультет TeSET, НДЧ, ФЕМ та МІ. Поки що цьогорік відсутня тематика в Інституті бізнес-технологій.

Потім доповідач навів дані, що свідчать про збільшення нашої активності щодо постановки проектів для участі в конкурсах на міжнародні наукові гранти. Серед поданих цьогоріч проектів – 6 на програму «Горизонт-2020». Проте 65 % кафедр базового ВНЗ узагалі не беруть участі у підготовці запитів на міжнародні наукові проекти. Проректор нагадав, що створений і підтримується окремий сайт ЦНТЕІ, який дозволяє оперативно інформувати про відкриті конкурси програмами «Горизонт-2020», плани проведення інформаційних заходів, новини національних контактних пунктів тощо. Також актуальна інформація про відкриті конкурси на інші міжнародні й державні гранти постійно оновлюється на сайті ЦНТЕІ.

Висвітив доповідач і питання публікацій результатів досліджень у виданнях, що індексуються БД Scopus та Web of Science Core

ЗОРЯНЕ НЕБО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Колись творець однієї з найдосконаліших гносеологічних систем європейської філософії Іммануїл Кант афористично висловився з приводу того, що бентежить його раціональну натуру: «Дві речі наповнюють нашу душу завжди новим і все більш сильним подивом і благоговінням, чим частіше і триваліше ми міркуємо про них, – це зоряне небо наді мною і моральний закон у мені».

І дійсно, моральний закон – це щось надто неприродне і, в той же час, дуже людське, культурне, духовне: начебто хтось вищий написав ці етичні максими, які суперечать егоїстичному праву сильного та вносять до нашого світогляду поняття про добро, справедливість, милосердя. Мабуть, тому в стародавньому світі отримання етичних норм поведінки, морально-го закону вважалося найвищим даром богів. Так, у Вавилонії могутній цар Хаммурапі отримує закони безпосередньо з рук бога Мардука, а в старозавітній традиції сам Ягве відкриває Мойсею 10 заповідей на горі Синай через 50 днів після того, як євреї покинули Єгипет. Тож невипадково, що Іммануїл Кант використовує моральний аргумент як головний доказ буття Божого.

Етичні норми є своєрідними принципами виживання певної соціальної спільноти, запорукою її вдосконалення та розвитку. І тут практично немає альтернатив, адже гіпертрофований егоїзм, який усюди вбачає лише свої, прагматичні інтереси, як тяжка хвороба, підточує здатність до солідарності та співіснування та веде будь-яку спільноту до занепаду, а може, навіть до загибелі. Тож можна сказати, що виживання як певного суспільства, так і людства в цілому залежить від того, чи усвідомлюється спільнотою це фундаментальне значення етичних цінностей, чи надихають вони трансцендентною безмеж-

ністю власної благодаті – так само, як наше естетичне споглядання надихає зоряне небо.

За спостереженнями Бьорна Вітрока та Шелдона Розенблatta, університет є найстарішою соціальною інституцією європейської цивілізації після християнської церкви. Якщо проаналізувати історичну динаміку, то можемо помітити, що після епохи Просвітництва університет навіть перебирає на себе деякі світоглядні функції церкви, а храм Божий у свідомості пересічного громадянина певною мірою поступається місцем храму науки, знання, академічної свободи. Навряд чи університет упорався б з цією високою місцею вже впродовж майже двох століть, аби не спирався на могутнє етичне підґрунтя, яке визначає та обумовлює унікальну сталість існування цього соціального інституту.

Що покладено в основу етичного підґрунтя університетського життя? Як на мене, це принципи академічної чесності як такий собі моральний імператив

виживання університетської спільноти. І нехтування цими принципами може привести до загибелі університету як соціальної інституції, його розчинення у мутних хвилях комерціалізації та гонитви за прибутками без

стратегічного бачення подальшого розвитку. «Університет знаходиться в руїнах!» – попереджав нас ще в 90-ті роки минулого століття американський дослідник Біл Ріддінгс. Як нам відбудувати та перебудувати університет так, щоб він і в ХХІ сторіччі залишився центром інтелектуального,

культурного та духовного життя суспільства – як національного, так і глобального? І чи не стане потенційна загибелі університету прологом загибелі нашої цивілізації?

«Сенсом університетської освіти є те, що її обирають люди, які володіють незвичайною духовною силою й відповідним інструментарієм», – вважав німецький філософ Карл Ясперс. Думаю, що ця «незвичайна духовна сила» найяскравіше втілюється в етичній позиції людини, її здатності розглядати моральні цінності як принципи та необхідний компонент власного існування. Саме такі цінності втілює в собі академічна чесність, закладаючи етичні підвалини університетського буття. Адже все починається з людини, з її особистої позиції відповідно до певних, і не лише етичних, імперативів.

Перебуваючи вже багато років у стані перманентних трансформацій та радикальних реформ, ми якось не дуже часто говорили про цю «родзинку»

академічного життя, без якої університет втрачає свій сенс та призначення. Тому вихід колективної монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» став справжньою подією вітчизняного університетського життя.

Книга, що має більше десяти авторів, розглядає академічну добroeчесність під різними кутами зору і крізь дослідницьку оптику різних соціальних дисциплін. Академічну добroeчесність проаналізовано в глобальному контексті, а також як актуальну національну потребу, як джерело соціального капіталу університету за сучасних умов і фактор впливу на інституційну практику української вищої школи. В монографії деталізовано та класифіковано прояви академічної нечесності, правові аспекти боротьби з пла-гіатом, процедури розгляду справ про порушення академічних стандартів. Увагу приділено процесам кодифікації університетського життя та розробленню етичних стандартів вищої освіти. Автори активно використовують досвід інших країн, зокрема США, у цій сфері. До речі, видання здійснено завдяки підтримці Посольства США в Україні та Американських Рад із міжнародної освіти.

Презентація колективної монографії, яка відбулася в Сумському державному університеті у вересні цього року, показала непересічний інтерес викладачів та студентів до означених проблем. Свідченням цього стали численні питання та жвава дискусія аудиторії з укладачами книги Тарасом Фініковим та Артемом Артиюховим, участь у якій взяв і ректор СумДУ Анатолій Васильев. Це засвідчило трансверсальний характер проблем академічної добroeчес-

ності, які хвилюють усіх без винятку членів університетської спільноти.

На жаль, вітчизняна система університетської освіти перебуває у кризовому стані. Згідно з даними соціологічних опитувань, українці вважають її однією з найбільш корумпованих після медичної сфери. Тож етичне «передавання» університетського життя в нашому випадку є життєво необхідним. Тому приемно, що саме СумДУ, який за останнє десятиліття зробив неможливе та впевнено увійшов до кращих університетів не лише України, йде в авангарді означеного руху.

Сподіваюся, що цьому вищому навчальному закладові вдастся одному з перших у країні сформувати соціальні та культурні середовища, засновані на принципах академічної добroeчесності і, як наслідок, перейти від силових парадигм адміністрування та менеджменту до управління, що ґрунтуються на засадах лідерства. Адже, як помітив український філософ Сергій Кримський: «Силова діяльність не безмежна. Вона має енергетичні, екологічні, фінансові та моральні ліміти. Виходячи за ці ліміти, діяльність перестає бути розумною, бо все розумне має межі; не має меж лише дурість. Таким безглуздям і обертається цинізм практики, позбавленої моральних обріїв». Особливо якщо це академічна практика, пов'язана з університетським життям, – додам я від себе. Тож університетське середовище має очиститися від неетичного прагматизму – щоб мати майбутнє й спокійно споглядати зоряне небо!

Сергій КУРБАТОВ,
доктор філософських наук,
Інститут вищої освіти
НАПН України

У СумДУ ПОПОВНЕННЯ, або «+3»

Із 2016 навчального року в нашему університеті на три спеціальності більше. Додалися «Психологія», «Менеджмент соціокультурної діяльності» та «Кібербезпека».

«Традиційно, в СумДУ не так багато гуманітарних спеціальностей, лише з 2000 року з'явилися перекладачі, потім журналісти й піар-працівники, та лише у минулому році відкрили нову спеціальність «Соціальна робота», а в цьому – «Психологія» та «Менеджмент соціокультурної діяльності». Ми бачимо наших студентів як майбутнє обличчя комунікації Сумської області, яке буде активно працювати над громадським сектором. Ми ж готовимо не тих, хто доглядатиме бабусь, а тих, хто шукатиме ресурси для розвитку міста та країни. Також у нас є можливість із перших днів університетського життя давати можливість студентам навчатися не лише теоретичних знань, а й практичних умінь та навичок», – говорить Ніна Світайлло (завідувач кафедри «Психологія, політологія та соціокультурні комунікації»).

Третью новою спеціальністю є «Кібербезпека», яка відкрилася на базі факультету електроніки та інформаційних технологій. Ця професія в Україні з'явилася

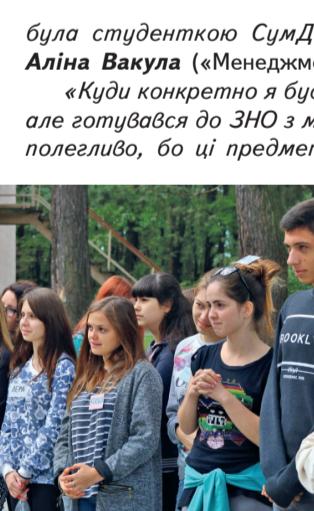

не так давно, але попит на такого спеціаліста зростає, оскільки комп’ютерні технології стають невід’ємною частиною різних сфер життя людини.

«Ми готуємо спеціалістів, які мають високий рівень владіння комп’ютерним програмуванням, гарну інтелектуальну підготовку. Також студенти навчаються створення різних охоронних систем для протидії зовнішнім атакам та уникнення викрадення інформації», – розповідає Анатолій Довбиш (завідувач кафедри «Ком’ютерні науки»).

А як навчається першопрохідцям цих спеціальностей, розкажуть вони самі.

«Після відвідування українського тижня моди у минулому році мене захопила мрія самостійно організувати такий масштабний захід. Трішки пізніше дізналася, що цього навчають у Києві, Харкові та Львові. Звісно, всі сил поклали саме на вступ до тих міст. Склала ЗНО і перед днем подання документів дізналася, що в СумДУ відкривається омріяна спеціальність. Зірки склалися так, що я вступила у своєму місті й уже з 11 серпня

була студенткою СумДУ», – ділиться своїми думками Аліна Вакула («Менеджмент соціокультурної діяльності»). «Куди конкретно я буду подавати документи не знаю, але готувався до ЗНО з математики та фізики дуже наполегливо, бо ці предмети подобаються, а коли почув, що в СумДУ відкривають спеціальність «Кібербезпека», то вирішив, чому б не спробувати, і в мене вийшло. На цей фах зараз великий попит і тому думаю, що себе обов’язково реалізую у цій галузі», – зазначає студент спеціальності «Кібербезпека» Андрій Макаров.

«На психологію я вступив, бо останні декілька років часто доводилося допомагати друзям із різними конфліктними ситуаціями, а через деякий час зрозумів, що мені це подобається. Чому я з Києва приїхав навчатися до Сум? Не люблю столицю – там дуже шумно. СумДУ – той університет, який постійно розвивається, а це означає, що я як студент «ростиму» разом із ним», – розповідає Дмитро Хамаганов (спеціальність «Психологія»).

Дар’я ДАНИЛОВА,
першокурсниця спеціальності «Психологія»

На фото: кібербезпеківці на екскурсії; дві нові спеціальності знайомляться між собою.

ВИПУСКНИК

РОБОТА ЗА ФАХОМ: ОЧІКУВАННЯ Й РЕАЛЬНІСТЬ

Багато хто має уявлення про телебачення з екранного боку, але є й інший бік, заштунковий, як прийнято говорити в театрі. На прохання «Резонансу» думками та враженнями з приводу входження в позаекранне життя поділилася Настя Котляр, випускниця СумДУ 2012 року, яка починала працювати на каналі «Відікон», а вже декілька років є успішним редактором, сценаристом на столичних каналах СТБ та «Новий».

...Почала працювати за фахом під час навчання на третьому курсі університету. Тоді ще мое уявлення про те, якою має бути професійна діяльність журналіста, було досить розмитим, однак категорично романтичним. І хоча перші дзвіночки про те, що сподівання відрізняються від реальності, пролунали досить швидко, повне усвідомлення різниці прийшло лише кілька років потому. Коли я більше не змогла витримувати патологічної «регіональності» місцевого телебачення й амбітно замахнулася на центральне, тобто столичне.

На першій же співбесіді я жонглювала всім, чим тільки можна: редакторським досвідом, умінням писати швидко та якісно про будь-що, щирим інтересом

до всього на світі: від форми вушної раковини австралійського кенгуру до метражу туалетного паперу, розумінням формату і загальної стилістики проекту (на той час – «Все буде добре», СТБ). Навіть погрожувала працювати задешево та обходитися взагалі без сну.

І мене взяли. На щастя, гастробайтерської ставки вдалося уникнути, а от щодо відсутності сну... Хто б зінав, що слово «відсутність» – це лише третина реального недосину. Перші півроку виявилися просто пеклом, але я наказала собі зцілити зуби та діяти. І поки я пристосувалася до роботи сценариста, більшість моїх уявлень зазнало кардинальних змін. Утім про жодну з них і досі не шкодую. В цілому кожна стосувалася так чи інакше принципів та формату роботи.

Формат. Змістовий (шукаемо чоловіка, «худнемо» товстунів, обираємо найкращу модель) та зовнішній (новини, студійка, реаліті). Це перше і чи не най-

На зйомках

складніше у роботі журналіста, редактора, сценариста. Глибинне усвідомлення всіх граней формату неминуче проходить у кілька стадій. Навіть якщо ви геній. Особливо у цьому випадку! Отже:

Заперечення. Як правило, найдовша і найважча фаза. Залежить від гнучкості нервової системи та вміння гальмувати власну пихатість. Починається одразу після одержання перших правок і

У пошуках натхнення

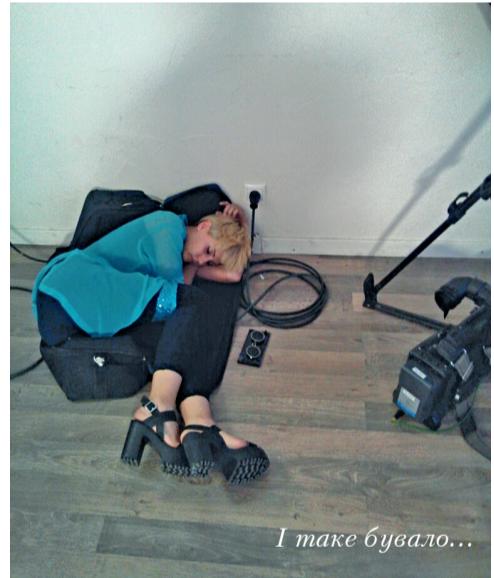
частково простежується надалі. Тут гений-художник бачить, що те, як він бачить, – неправильно. «ЯК ЦЕ – НЕПРАВИЛЬНО?! Зачекайте, тут якась помилка! Сталося прикре непорозуміння! У мене не може бути стільки правок!...». І в принципі переписує те саме, лише іншими словами, бо редактор (понабирають кого попало за оголошенням!) явно щось не второпав.

Гнів. Утім редактор, виявляється, усе второпав і надіслав... правки на правки. З можливими додатковими коментарями. Написані ввічливим тоном вони, проте, здаються злими, безжалісними та некомпетентними (пізніше ви справді можете усвідомити, що так воно і було, втім зараз річ не про компетенцію редакторів, а про вашу професійну «підлаштовуваність», не плутати з безпринципністю). І тут вашій люти немає меж. Бо! У вас же досвід на регіональному телебаченні (де фахова освіта, як правило, лише у двірника)! Бо! Вас же постійно хвалили в університеті (де ви лише зауважували конспекти, і то не всі, та ще й не написали жодної реальної статті)! І взагалі... вони хоч знають, хто ваш батько?! Після першого подібного зіткнення з редакційною реальністю та людським фактором журналіст пробує переступити через себе та свої буцімто принципи. Втім ненадовго. Бо далі йде...

Торг. Хто із журналістів, які мають самоповагу, ніколи не сперечався з редакторами про комі, тире, порядок слів у реченні та все таке інше, що свідчить про наявність у журналіста мозку, філологічного смаку та врешті-решт неперевершеного, оригінального, та де там – геніального! – авторського стилю? Тут нарешті розкрию секрет, від якого у мене самої і досі тіпає око: редактор ВСЕ ОДНО напише по-своєму, а людина в кадрі й поготів – скаже своїми словами. А іноді ще й додасть від себе якусь дрібничку, але дуже вишукану, влучну, до якої ви, галактичний геній, чомусь не допетрали. І ось тут у вас відбувається роздвоєння. З одного боку – приходить прозріння, що вся команда проекту працює у рамках формату на результат. І він приголомшив! Кожен викладається на максимум: редактор інколи пере присіпнється, лінійний продосер із переляку замовляє на одного оператора

більше, диктор / ведучий додає від себе чогось інколи зайвого, але потім – король монтажу робить із цього щось таке, від чого у тебе просто земля тікає з-під ніг. Утім не забувайте, що тут паралельно відбувається інший процес. Поки ви звикаєте до себе як до гвинтика класнюючої системи, де один за всіх та всі за одного, ви поволі втрачаете себе як отого одного серед поля... бовдура. І починається...

Депресія. Стадія, коли ви вже усвідомили складнощі та нюанси формату, але досі не вмієте писати у його вузьких, як джинси молодшого брата-скейтера, рамках. І не слід недооцінювати: формат – це не лише те, яким ви зрештою бачите матеріал на шпалті або на екрані: типу передачі про домогосподарок, яким потрібно дешево нагодувати родину та зробити безпечну люстру з пластикових ложок (без перебільшень). Ні. Не лише. Це і формат загального верстання рубрик в епізодах, навіть формат замовлення техніки та графіки роботи зірок, що приходять говорити вами словами в ефірі. Це і кошти, які вкладено у проект і які ви маєте зекономити, але таким чином, щоб результат все одно здавався феєричним! Щоб прогриміло пару вибухів та Брюс Уілліс особисто ліз вентиляційною трубою, промовляючи вашу пораду з екрана у прайм-

I таке бувало...

таймі. Все необхідно врахувати в тексті! Це складна система, якщо можна сказати – це математика в журналістиці. Тут у початківця обов'язково стається депресія з елементами шизофренії. Дуже багато моїх «центрів» знайомих цю стадію просто не переживають. Змінюють проекти, а то й узагалі йдуть із журналістики. У цей період надважливо одержати зворотний зв'язок. Його може дати редактор, який виявиться своєрідною, теж геніальною і принциповою, але людиною. Він побачить, що вам погано від самого себе і розкаже ідентичну «стадійну» історію свого життя на проекті. Також зігрівально діють подяки, а вони у великих командах – перманентна складова внутрішніх відносин. Дякують і учасники та глядачі, інколи навіть особисто. Так, урешті-решт, переходите до...

Прийняття. Після тривалих метаморфоз істини при-

йде м'яко та знеболювально: насправді ви не дурбелик, а просто поки що «ненорматик». Новачок, який не звик, не набив руку. І починаєте ревно її набивати. Уже без критики та бажання переробити те, про що маєте досить умовне уявлення. Так, на цій стадії може прийти усвідомлення, що вам узагалі не підходить такий проект, наприклад про викриття чиїхось сексуальних проблем і збочень («Давай поговоримо про секс»), то й не беріть гріх на душу – прийміть цей факт і знайдіть собі іншу роботу. Головне не намагатися змінити під себе те, що сильніше за вас. Не беріть на себе забагато. Замовника все одно не перемогти. Якщо він купив задорого проект про батьків, які вовтузять та

Із Ольгою Сумською

принижують власних дітей, то єдине, що ви справді можете зробити, – це показувати батьків таким чином, щоб інші так не робили. Все. Виховна функція. І так, повірте, багато (саме це і робить успішно команду проекту «Хата на тата»)! Але якщо з моральної точки зору проект вам повністю підходить, то на фінальній стадії ви вже не скажітесь і не вигадуватимемо велосипед. Навіщо?! Він існував до вас, успішно існує нині й існуватиме надалі! Велосипед-формат-алгоритм просто потрібно зрозуміти та навчитися крутити педалі. Все. Згодом ви зможете їхати без рук, а то і взагалі стрибатимете по дахах.

На власному досвіді я крутила педалі трьох велосипедів, працювала журналістом на «Майстершефі» (СТБ), сценаристом на «Все буде добре» (СТБ), редактором на «Супермоделі по-українські» (Новий канал).

Я обожнюю свою роботу й за великом рахунком не маю нічого, крім неї. Проте вона поєднує у собі абсолютно все, що мені потрібно. І навіть більше. Так що сказати, що працювати за фахом круто – я не скажу. Бо це ДУУУУУУУУУЖЕ КРУТО!

P.S. Усі неіснуючі або напівіснуючі слова вжиті свідомо та з іронією.

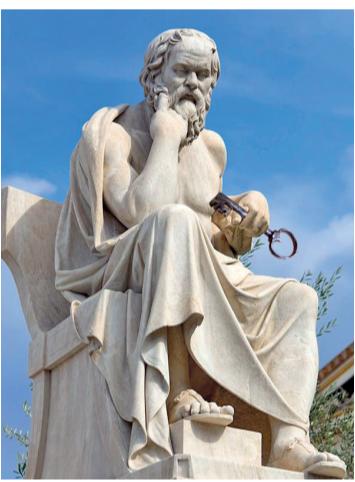
P.S.2. І... що б вам не казали на парах, головний на всіх телеканалах – рейтинг. Не бажання правди та все таке інше високе й моральне, а рейтинг. Така реальність. Вибачте. Сама з цим живу.

Знімальна група на фініші

МЕДІАБЕЗПЕКА

САМБО В МАС-МЕДІЙНОМУ СВІТІ

Досить часто на кафедрі журналістики та філології проводяться ознайомчі лекції з медіа-безпеки і для школярів (учасники Малої академії наук, різних турнірів та конкурсів), і для вчителів та керівників шкіл (зокрема й на прохання Інституту післядипломної освіти, де відбуваються курси підвищення кваліфікації), що дає можливість зайти раз пересвідчитися про відсутність у більшості з них уявлення про безпеку, яку, крім усього позитивного, несе в собі медіасфера. Йдеться не лише про традиційні каналы комунікації радіо й ТВ, а й он-лайнові видання різного штабу й характеру. В СумДУ почали навчати нової, дуже потрібної сьогодні спеціальності «Кібербезпека», а от знання з медіа-безпеки сьогодні не менш актуальні. Безумовно, треба захищати інформацію, особливо конфіденційну, від різного роду хакерів, але треба вчити й людину захищатися від інформації, яка насправді є дезінформацією, несе в оболонці правди кривду, отруйну для людської свідомості й підсвідомості, руйнівно впливає на інформації – не поле регіону, а то й країни. Майбутні журналисти досить глибоко вивчають проблеми негативного впливу інформації, але, сподіваємося, ази означених проблем зацікавлять і наших читачів. Рубрику веде кандидат наук із соціальних комунікацій Юлія Козир.

**РОЗПОВІДЬ ПЕРША,
ПРО РОСТИКА**

Коли тебе обманюють – це дуже неприємно. Буває, б'єшся об заклад, що тебе обдурити неможливо, і життя складається так, що віра в свою кебету росте. Потім – шух! – півсвіту перевернулося й прозріваєш, що досі жив, як дурник: кидаєшся на амбразуру за брехню, думав, що герой, а вийшло...

Стан Ростика. Ось його історія

Ростик був упевненим у собі. У нього все виходило добре: навчання, підробіток, селфи. Він дивився ТСН, читав «Українську правду», завів блог про по-

дорожі та вважав себе медійно підкованим. Починав фейсбучні пости з «Той момент, коли...», називав чашку філіжанкою, у своїй сімнадцять демонстративно багато пив кави, викладав фото власного ноутбука з незайманим блокнотом, олівцем і кавою, тобто вважав себе в тренді.

Ростик робив усе як треба. Подорожував, слухав тренінги про медіаграмотність, учився, як водиться, бути лідером і в літніх школах командно малював плакати про плюси і мінуси євроінтеграції. Був готовий вислуховувати й переймати, копіювати й відтворювати, але пройшли роки, і він почав відчувати у своєму правильному способі життя бутафорність, тобто декоративність, несправжність

Звідусіль сипалося забагато версій. Переважно однобоких, але різних: викладачі розказували одне, тренери друге, телевізор трете, інтернет п'яте, десяте й двадцяте. Ростик відчував, що хтось бреше, але хто? Дійшов навіть до екзистенційного: а якщо всі брешуть, і правди у світі немає?

Стан Ростика може бути небезпечним, а може – благотворним, бо далі – шизофренія або справжня мудрість. Ростику пощастило: він пішов другим шляхом, на те й Ростик.

«Стану Ростика» не варто боятися всім, бо не всі починають ставити запитання глибше й переживати жах «апофеоза беспочвенности», як висловлювався філософ Лев Шестов.

Але чи не дивно, як цей стан хвилює прогресивне людство? Скільки грантів можна виграти, розписавши в заявці, що хочеш навчити людей відрізняти правду від кривди.

Соцмережі аж чманяють від «7 способів захиститися від маніпуляцій», «8 програм для перевірки фактів», «9 способів викрити пропаганду», «10 жестів, які свідчать, що вам брешуть». Ага, прОшу, прОшу, ось вам ключ від хоромів правди – заходьте в брудних черевиках і живіть скільки хочете...

Ключ

Ключ існує, але тільки від передпокою. Сократ іще ним користувався й інших навчав: сумнівайся. Уміння сумніватися – це і є ключ.

Блок

І тут читачі цього опусу потрапляють в першу пастку людського мозку: «Сумніватися? 100500 разів чув (ла) таке. Мені це вже відомо, закривай газету». Мозок

часто подібне з нами робить. Він влаштований так, щоб зберігати енергію, яка потрібна на підтримку всіх функцій організму (тут зацікавлені відсилаю до книги Деніела Канемана «Думай повільно – вирішуй швидко; наводжу регалії, щоб ніхто не сумнівався: професор Прінстоунського університету, Нобелівський лауреат). Так от, якщо відомо – немає сенсу витрачати енергію, щоб вдумуватися заново. Так блокується здатність переосмислювати й пізнавати речі глибше.

Ну хто ж сумнівається, що вміє сумніватися? Чerez те брехня така живуча. Не тому, що, наприклад, журналісти бовдури й продажні шкури (буває, але не настільки тотально, як здається) й отруїли брехнею весь світ. А тому що мають людський мозок – «байдикуватий», як у всіх нас.

Журналістів не вчать змінювати принцип роботи власного мозку, та це й неможливо. От дисциплінувати думки й слова вчать – від проблеми не рятує, але краще, ніж нічого.

Лишаетесь або чекати, доки хтось прийде й порядок у головах наведе, або поправити локус контролю (тобто усвідомити, що ніхто, крім нас, за наші проблеми не відповідає й не зобов'язаний їх вирішувати) і поміркувати, як себе боронити в мас-медійному світі.

Що витіває наше мислення ще, аби не переходити в «стан Ростика» й не сумніватися – у наступному випуску «Резонансу». Обов'язково, не сумнівайтесь!

ВОСЬМИЙ «ПЕРШИЙ КРОК У НАУКУ»

До 1 листопада триває прийом тез на традиційну університетську конференцію для студентів молодших курсів «Перший крок у науку». Цьогорічний захід стане вже восьмим, і вдруге участь у конференції зможуть узяти представники всіх факультетів та інститутів.

Учасниками заходу можуть стати студенти першого та другого курсів, а також школярі. Для цього достатньо підготувати тези доповіді на одну-две сторінки за одним із понад десяти напрямків конференції. Загалом тематика охоплює фактично всі спеціальності, які є в університеті.

Відібраним учасникам зможуть спробувати свої сили в науці вже 11 грудня, коли відбудуться пленарні та секційні засідання конференції. Серед бонусів для молодих науковців передбачені не лише публікація тез у збірнику (для більшості – їхня перша наукова публікація), але й призи від Наукового товариства студентів (слушачів), аспірантів, докторантів та молодих вчених (НТСА) СумДУ для його членів започатковано для підтримки наукових досліджень і прикладних розробок молодих науковців університету. У рамках грантової заяви автори можуть претендувати на фінансування як прикладної, так і фундаментальної роботи за будь-яким напрямом дослідження.

СТАРТУВАВ КОНКУРС ГРАНТІВ НТСА

В університеті вперше оголошено конкурс на отримання внутрішніх наукових грантів для студентів, аспірантів, докторантів та молодих учених. Відбір заявок триватиме до 31 жовтня.

Конкурс грантів Наукового товариства, студентів (слушачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених (НТСА) СумДУ для його членів започатковано для підтримки наукових досліджень і прикладних розробок молодих науковців університету. У рамках грантової заяви автори можуть претендувати на фінансування як прикладної, так і фундаментальної роботи за будь-яким напрямом дослідження.

Участь у конкурсі можуть брати й окрім дослідники, і невеликі дослідницькі групи під керівництвом аспірантів, докторантів чи молодих учених. При цьому автор індивідуального або керівник колективного проекту обов'язково повинні мати публікації за тематикою заяви.

У разі отримання гранту, максимальний розмір якого становитиме 15 тис. грн, дослідник чи група зможе витратити його на придбання обладнання, матеріалів, програмного забезпечення; матеріальне заохочення виконавців проекту; відрядження й організаційні внески для участі у міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях; придбання наукової літератури або доступу до спеціалізованих баз даних.

За детальну інформацією також можна звертатися до НТСА: кім. БІЦ401, 402; електронна скринька: info@ntsa.sumdu.edu.ua

УВАГА, УНІКАЛЬНА МОЖЛИВІСТЬ!

Навчальна телестудія кафедри журналістики та філології запрошує до співпраці студентів усіх спеціальностей, які захоплюються операторською майстерністю, відеомонтажем, кліпмейкерством, а також усіх творчих та креативних, які прагнуть експериментувати та втілювати найнесподіваніші ідеї! Звертатися на кафедру (11-й поверх Г-корпусу).

«РЕЗОНАНС»
газета Сумського державного університету
«REZONANCE»
Sumy State University Press

Реєстраційне свідоцтво СМ №020
Перший номер газети вийшов у світ 29.10.1991.

Обсяг – 2 друковані аркуші, приведені до 8 полос формату А-3.
Віддруковано: ПВКФ «МакДен», м. Суми, вул. Тополянська, 16.
Адреса редакції: м.Суми, вул.Римського-Корсакова, 2, корпус «Г», кімнати: 1107, 1110.
Телефони: 687 850; 33-02-25.

Відділ інформаційно-редакційної діяльності
Більше новин на сайті sumdu.edu.ua

Шеф-редактор
Олена Ткаченко
Редактор
Василь Чубур

Автори фото:
Людмила Дудченко
Артем Саєнко
Сергій Малюк
Малюнок
Катя Іващева РК-51